



יד ושם



המשרד לאזרחים ותיקים

## "לְדוֹרוֹת" סיפוריהם של ניצולי השואה החיים בישראל שאלון לרישום קורות ניצול/ת השואה

אוסף סיפוריהם של ניצולי השואה הוא אחד המרכיבים החשובים ביותר בשימור הזיכרון ובהנחלתו לדורות הבאים. לכן, המידע על קורותיהם של הניצולים חיוני מאוד לחוקרים ולבני הדורות הבאים. בעזרת מידע זה אפשר יהיה להכיר את הסיפורים הפרטיים המרכיבים את התמונה הרחבה של תקופת השואה. לסיפור האישי שלכם יש חשיבות לאומית, מחקרית וחינוכית. אוסף הסיפורים יעלה לאתר אינטרנט מיוחד שכתובתו [www.ledorot.gov.il](http://www.ledorot.gov.il)

### שם משפחה ושם פרטי כיום

שם פרטי: אורל- יונל	שם משפחה: פלוריאן
------------------------	----------------------

### פרטים אישיים לפני השואה ובתקופתה

במידה והשאלה אינה נוגעת אלייך, אין צורך לענות עליה

בלועזית FREIMANN		שם משפחה איתו נולדתי: פריימן	
שנתלידה: 1926	מין: ז'	בלועזית AUREL-JONEL	
ארץ לידה: רומניה		בלועזית SIMLEU-SILVANIE	
שם פרטי ושם נעורים של האם: פריימן ארנקה		שם פרטי ושם משפחה של האב: פריימן ארון- ארנסט	
ארץ המגורים: רומניה		בלועזית ORADEA	
חבר בארגון או בתנועה: (בית"ר, השומר הצעיר, בני עקיבא)		מקצוע לפני המלחמה: (תלמיד, סנדלר, מורה)	
השכלה/תואר אקדמי לפני המלחמה: (יסודי, תיכון, אוניברסיטה, ישיבה)			
מקומות מגורים בתקופת המלחמה: (שם העיר או האזור ושם הארץ) אורדיה- רומניה			
בלועזית NAGYVARAD - ORADEA		במידה והיית בגטו, ציין את שמו נג'וורד, אורדיה	
בלועזית- AUSVITZ-VOSBURG, THIL, DORA BERGEN-BELZEN		במידה והיית במחנה עבודה או מחנה ריכוז, ציין את שמו:	
תאריך השחרור: 15.4.1945		המקום בו נודע לך כי הנך אדם חופשי: ברגן- בלזן	
ציין מקום אליו חזרת לאחר השחרור אורדיה		במידה והיית במחנה עקורים ציין את שמו- zelle (מחנות פליטים שהוקמו לאחר המלחמה בעיקר באוסטריה, גרמניה ואיטליה)	
שנת עליה: 1970		במידה והיית במחנות מעצר בקפריסין, ציין ממתן עד מתי	



**אנא ספרי/ על קורותיך לפני המלחמה**

(ציוני דרך: הבית בו גדלת, בית הספר, חברי ילדותך; במה עסקו הוריך, המשפחה המורחבת, חגים ומאכלים):

נולדתי בשיימלאו סילבני (SIMLEU-SILVANIE) ב-1926. אמי נפטרה כבר בזמן הלידה, ומיד לאחר מכן אבא החליט שעלינו לעבור לאורדיה (ORADEA). לימים גיליתי שאבא התחתן מאוחר יותר עם מי שהייתה אמי החורגת, אך בזמנו לא ידעתי על כך, וכעבור זמן מה נולדה לי אחות חורגת בשם וורה, שנספתה גם היא בשואה. כיום לבתי קוראים וורה, על שמה. למדתי בבית ספר תיכון שהיה בית ספר יהודי על שם ד"ר קצקהמטי (DR. KECSKEMETI), מישהיה הרב הראשי בקהילה היהודית שם. מהשנים 1940 ועד 1944 עברתי ללמוד בבית הספר הטכני ושם סיימתי את לימודיי – מה שהציל אותי מאוחר יותר.

**נא ספרי/ על קורותיך בזמן המלחמה**

(גירוש, גטאות, מחנות וצעדות מוות, במסתור או בזהות בדויה ושם בדוי, פעילות ותפקידים במחתרת, השתתפות בבריחה או בהתנגדות, האנשים שהיו בסביבתך בגטו או במסתור, במי נעזרת או אולי למי עזרת):

במאי 1944 לקחו אותנו לגטאות. הכל התחיל בשלבים. בתחילה היו הרבה הגבלות ואיסורים – כל היהודים חוייבו לענוד טלאי צהוב, אסור היה להסתובב בחופשיות ברחובות, ולבסוף פינו אותנו למחנות ההשמדה אושוויץ ובירקנהאוז, שם החלו כבר בסלקציות עצמן. מיד כשהגענו לשם קיבלנו את המספרים, כידוע, ומאותו רגע למעשה איבדתי את זהותי והפכתי למספר 89763- שהיה לשמי לכל דבר בעצם, וליווה אותי עד לסוף המלחמה. בסלקציה חילקו אותנו לטורים – בנים לחוד ובנות לחוד. אני נשארת עם אבא, ואת אמא ואחותי לקחו שמאלה. לאבא היה פטור ממחנות העבודה והגטאות כיוון שקיבל עיטור מלחמה, אך משפחתנו אולצה להתפנות לגטאות ללא שום הנחה. אחרי שלושה-ארבעה ימים קראו לנו לעמוד במסדר, וקצין מה-SS התחיל לקרוא בקול שהוא רוצה טכנאים, חשמלאים ומהנדסים. אז אבא אמר לי מיד: "אתה תלך לאיפה שה-SS יגיד, ותגיד שאתה גמרת בית ספר טכני". וזה מה שעשיתי. הקצין לקח 300 אנשים, ובדק כל אחד מאיתנו בעזרת קליבר על מנת לראות שאנו באמת יודעים להשתמש בכלי עבודה. כל אותה רשימה של האנשים שנלקחו נמצאת כיום בארכיון בלוחמי הגטאות, ולי יש עותק ממנה. לאחר מכן שמרתי על קשר עם חלק מהאנשים. לאחר מכן לקחו אותנו ברכבת למפעל וולסוואגן (VOLKSWAGEN) שבוולסבורג (VOLKSBURG). אז לא ידענו שהגענו לאותו מפעל ידוע, כיוון שכל הזמן היינו סגורים שם תחת האדמה. על פניו זה היה בית חרושת למכוניות, אך בבונקר, שמתחת לקרקע בעצם היינו עסוקים בלבנות טילים ולהרכיב אותם מחלקים קטנים כמו בסרט נע. אני חושב שנשארו שם עד יולי-אוגוסט. עבדנו בתנאים די טובים, 12 שעות ביום למשמרת. חיינו שם, התקלחנו, ואכלנו – הכל בצפיפות ובצוותא, אני זוכר שהיו שם 17 מקלחות עבור 300 איש. הכל התנהל מתחת לאדמה, ולאיש היה אסור להיכנס או לצאת. חדר העבודה שבו שהינו, היה נחשב סודי ביותר ואפילו לחיילי ה-SS אסור היה להיכנס. ביולי – אוגוסט (קשה להגיד במדויק כיוון שלא יכולנו לצאת או לדעת בדיוק ימים ושעות) החלו ההפצצות של האמריקאים על גרמניה, והם הפציצו את מאגרי הדלק כך שהכל החל להתלקח. אנו היינו מתחת לפני האדמה – ולקחו אותנו למקלט. כשנגמרו ההפצצות – פינו אותנו לצרפת לעיר קטנה בשם THIL – מעין מחנה שבו היינו מרוכזים סה"כ 900 איש- לפי מה ששמעתי מהקריאות בחוץ. כשהגענו לשם בהתחלה, כנראה שלא כל כך ידעו מה לעשות איתנו, אז החלו לתזז אותנו במשימות כמו לעלות להר- לקחת אבנים להוריד למטה ואז לעלות למעלה שוב. משימות ללא תכלית. אני זוכר שפעם אחת לקחו אותנו לעשות ניקיון בעיר במקום הררי וכשחזרנו, מישהו מאיתנו נעלם. היו שם פרטיזנים צרפתים שנקראו-MAKI שאמרו לו לקפוץ ואז לקחו אותנו, וכך הוא בעצם ברח. כמה ימים לאחר מכן שמתי לב שאנחנו שוב 300 איש, ולא הבנתי איך זה יכול להיות, הרי אחד ברח. רק אחר כך הבנתי שכל הזמן השלימו אותנו למספר המקורי של 300 איש- כפי שרואים ברשימות שברשותי. ככל הנראה, הם עשו זאת כדי שלא נשים לב שמישהו ברח. אני יודע שאותו אדם ברח, כי אחרי כמה שנים אחד החברים שלו שהיה איתי במחנה קיבל ממנו מתנות ומכתבים.



מ-THIL לקחו אותנו לבית החרושת DORA בעיר DORA. שם עבדנו בהרכבת טילים- במנהרה מתחת להר. זה היה בית חרושת שכולו מתחת לאדמה. התנאים שם היו פחות טובים. בכל בוקר היו תולים אנשים – את החלשים והפצועים - כל מי שלא הצליח לשרוד, חלה או לא עבד כמו שצריך ואותנו הכריחו לעמוד ולצפות, ורק אחר כך לקחו אותנו לעבודה. כל שבוע היינו צריכים ללכת לסטרליזציה- והיינו צריכים לחכות 30-40 דקות עד שסיימו עם הסטרליזציה, מה שגרם לכך להרבה פעמים לא הספיקו להחזיר לנו את הבגדים ונאלצנו לעלות להר עירומים, בקור. ככה חטפתי אחר כך ראומטיז.

נשארנו שם עד מרץ בערך, ומשם העבירו אותנו מאוחר יותר צפונה- לברגן בלזן (BERGEN-BELZEN), כנראה בגלל התקרבותם של האמריקאים. בברגן ברזן היו פשוט הרבה בורות עם אנשים חיים או מתים. לא היה מחנה ולא מקום מאורגן. היינו שם על הרצפה רוב הזמן ללא אוכל וללא עבודה. אז, בעצם לא הבנו למה מעבירים אותנו. לא ידענו שמגיעים לברגן ברזן כדי למות.

### ב- 13 לאפריל 1945 - ברחתי. יום לפני השחרור הרשמי.

אני זוכר שהיו הונגרים ששמרו בחוץ. דיברתי איתם, ואז אני ועוד בחור מצכוסלובקיה שנשאר לו עוד כוח החלטנו לברוח לעיר צ'לה (ZELLE) מקום שעשו ממנו מאוחר יותר עיר מעבר. ברחנו בבוקר, התחמקנו מתחת לגדר, והגענו לצ'לה שכבר היתה נטושה ושוממת, אחרי שהגרמנים ברחו ממנה. כל העיר היתה ריקה, וכל הבתים והמפעלים נותרו לא מאוישים. בבית שנכנסנו אליו מצאתי רובה – בלי כדורים, מצאנו אוכל, ובהמשך גם נכנסו למפעל בסקוויטים נטוש- שם מצאנו אבקת סוכר וחלב קקאו- שזה היה המון אחרי תקופה ארוכה ללא אוכל וציוד. הגענו אפילו לבית של תובע העיר, אך איש לא היה שם. העיר פשוט היתה נטושה לחלוטין. בשלב מסוים, החלו לחזור האנשים לבתיהם. אנשים מכל מיני מחנות שהשתחררו הגיעו לאותה העיר, אספו אוכל וציוד כי המקומיים ברחו, וניסו להציל את עצמם ולחפש את בני משפחתם. לימים אחד החברים שלי נעשה שף של מחנה הניצולים שם. קראו לו פרידמן משה. בעיר היו גם חיילים של בדולגלאו- פרטיזנים איטלקים, וחיילים אנגלים מהדיוויזיה של מונדגומרי- שהיהרמטכלצבא אנגליה ואחות שלו- מיס מונדגומרי. הדיוויזיה היתה בהאנובר, הם ניסו לקחת את העניינים לידיים ולהשליט מעט סדר באזור.

בשלב מסוים הוקמה שם אפילו קונסוליה פלסטינית והנציג של ישראל, שנחשבה אז לפלסטין- שיין ד'גה (SCHON- DEZSO) היה שמו, הגיע לשם וסיפר שהוא פלסטיני ושיש לו אישור כניסה. אחרי שבדקו שהוא דובר אמת, ושבאמת יש לו אישור כניסה פלסטינאי אישרו לו להיות הנציג של פלסטין. כך קרה שהוא קיבל משרד בצ'לה כנציג של פלסטין. הוא אף היה מייסד עיתון הונגורי שהיה מופיע יום יום בארץ. הוא התחיל שם, והמשיך בארץ. הוא כבר איננו. אני נשארתי בצ'להמאפריל עד סוף יולי.

### אנא ספרי/ על קורותיך מתום המלחמה ועד עלייתך לארץ (השחרור וחזרתך הביתה, חייך אחרי המלחמה, העפלה/ עליה):

ביולי 1945 שמעתי שהסרבים חוזרים הביתה, אז החלטנו כמה חבר'ה להתאגד, עלינו על רכבת ויצאנו לכיוון רומניה, ביתנו. בתקופת זמן זו הרוסים כבר כבשו את גרמניה והונגריה, וכהוקרה לרומנים על שסייעו להם במלחמה נתנו אזר שהיה שייך אז להונגריה במקור – ובכלל אורדיה (עיר מולדתי), לידי הרומנים. כך קרה שבעצם יצאתי מאורדיה שהיתה חלק מהונגריה בזמנו, אך שבתני לביתי כשכבר נחשב חלק מרומניה.

הנסיון להגיע לרומניה לא היה קל ונתקלנו במכשולים רבים, אך לצד זאת גם זכינו לעזרה מאנשים טובים בדרך. הרכבת הביאה אותנו עד גבול סרביה, דרך אוסטריה וכשהגענו לגבול תפסו אותנו מקומיים ושאלו אותנו כל מיני שאלות בסרבית. כיוון שלא הבנו את השפה, הם לא איפשרו לנו להיכנס ושלחו אותנו בחזרה אל המקום שממנו באנו. נאלצנו לחזור עם הרכבת עד העיר ג'רץ (GRATZ), קרוב לגבול עם אוסטריה, שם ירדנו בתחנה הראשונה והתחלנו ללכת ברגל לכיוון הונגריה, ואז ראה אותנו חייל רוסי שהיה על הרכבת, הבין שאנחנו ממחנה ריכוז והחליט לפנות לנו מקום ברכבת עד לבודפשט.

בבודפשט שוב חייל רוסי עזר לנו ופינה לנו ולעוד 15 איש מקום ברכבת – עד שהגענו לעיר אורדיה ברומניה. מיד כשהגענו, מקומיים ברומניה לקחו אותנו לבית החולים בעיר לבדיקות וסטרליזציה. לא היה לי מושג מי מהמשפחה שלי נשאר שם, או נותר בחיים. ולכן התחלתי בחיפושים.



מבית החולים יצאתי לעיר ומצאתי דודה שבזמן המלחמה נשארה יחד עם משפחתה ברומניה (לרומניה לא הספיקו להגיע ושם לא פגעו ביהודים). מצאתי גם דוד שהיה לבדו וחזר מברגן-בלזן דרך בודפשט. בדירה הקודמת שלנו גרו זרים שלא ידעו מה קרה עם המשפחה שלי, וכשהתחלתי להבין שלא נותר מהם כל זכר נשארתי לגור עם הדודים. לתקופה מסוימת עבדתי כטכנאי, אך כעבור שנה התחלתי לעבוד וללמוד בעיר קלוז' (CLUJ) כמהנדס מכונות, שם הועסקתי בתפקידים די טובים. החזרה לא היתה קלה. היה מאוד קשה לגלות שאנשים שאהבתי אינם. אבל החיים אילצו אותי להמשיך.

ב-1957 התחתנתי והקמתי משפחה עם אשתי-אווה, אחרי שנפגשנו אצל חברים משותפים. למעשה, הפעם הראשונה שבה ידענו אחד על השניה הייתה כשהיא היתה בת 13, ואני הייתי בן 25 אצל אותם חברים משותפים. רק לאחר כמה שנים טובות, כשאני כבר הייתי בן 32, נפגשנו שוב והכרנו כזוג.

כעבור זמן לא רב הגשנו בקשה לעלות לישראל, ונתקלנו בבעיות רבות ודחיות, כל פעם מסיבה אחרת. בקשתנו הראשונה לעלות ארצה נדחתה, ועד שהצלחנו לחדש את הבקשה, כבר נולדה לנו ילדה-וורה וגל העליה לארץ כבר נגמר. רק כשהילדה היתה בת שלוש, חודש התהליך-וקיבלנו אישור מחודש לעלות. גם הפעם נכשל התהליך, כיוון שבתנו לא הופיעה בפספורט. כשהגשנו בקשה נוספת להשלמת התהליך-עצרו שוב את גל העליה ועלייתנו לארץ שוב נדחתה. רק לאחר 7 שנים בינואר 1970, הופיע לפתע שוטר בביתנו ושאל האם אנו עוד מעוניינים לעלות ארצה. הסיבה להופעתו של השוטר היתה בשל רצונה של ממשלת רומניה בהכנסות ותשלומים מטעם הסוכנות היהודית כפיקדונות שהתקבלו עבור וויתור על כל יהודי שיוחזר לארץ. צ'אובסקו למעשה מכר כל אחד מאיתנו עבור \$5000 כדמי כופר. אז, ככל הנראה הממשלה הגיע להסכם עם הסוכנות היהודית, והחלו בחיפוש יהודים וכך הגיעו גם אלינו. כמובן שהסכמנו והחלנו להתארגן במרץ. אפילו סידרו לנו שתהיה חנות תמונות שתהיה פתוחה עד מאוחר כדי שנצטלם ונכין את הפספורטים לקראת העליה לארץ. למעשה, הגיעו לא רק אלינו. היו עוד כמה אנשים שמצאו אותם בארכיון דרך רשימות הגרמנים וסייעו להם בהכנות לעליה. לבסוף, ביצע רב, ובהתרגשות רבה, ב-25 למרץ 1970- עלינו סוף סוף לארץ ישראל.

#### נא ספרי על חיך בארץ

(תחושותיך בעת עלייתך ארצה, פעילותך הציבורית או התרבותית, המשפחה שהקמת, המסר שברצונך להעביר לדורות הבאים):

לארץ הגענו במרץ 1970. ההחלטה להגיע לארץ נבעה בחלקה גם בשל בקשתו של דודי מרומניה. שהספיק לעלות לישראל עוד לפנינו ולהתיישב בחיפה. דודי איבד בתאונה מצערת את בנו שעבד אז כמכונאי על האוניה "אחי אילת", וכתוצאה מכך נותר לבדו ומאוד רצה שכבר נגיע. לפי בקשתו, ובעזרתו הגענו ארצה למרכז קליטה בחיפה. קיבלו אותנו בארץ מאוד יפה. קיבלנו עבודה מיד לאחר שסיימנו את האולפן והיינו מאושרים. אני זוכר שהיינו בערך בני 32 ו-44 כשהתחלנו לעבוד ולכלכל את עצמנו. מאז הספקתי לעשות מילואים, לעבור מלחמה, וכשהייתי בן 45 הייתי מדריך הג"ה- בחיל העורף. אני זוכר שקראו לי למלחמת לבנון הראשונה, הייתי אז בן 48 – ולא הסכמתי. מאז אנו חיים בארץ, גידלנו את ילדתנו, וכיום יש לנו שלושה נכדים. בגרמניה אני ואשתי ביקרנו שוב שלוש או ארבע פעמים מאז המלחמה. כל שנה אנו מוזמנים לשם מטעם בית החרושת DORA שבו עבדתי, כיום הוא נקרא מוזיאון DORA, ומטעם מנהלי המפעל וולסווגן- שמזמינים אותנו לביקורים על חשבונם, לחגים ואירועים חשובים.

#### מסר לדורות הבאים:

היום אנו מאושרים ושמחים לחיות בארץ, טוב לנו כאן, ואנו חושבים שאין לנו ארץ אחרת. בדיוק כמו שהשיר אומר...



יד ושם



המשרד לאזרחים ותיקים



ראיון: לי דדי  
חיפה, אפריל 2013